

Datum

2023-03-03

Vår referens

Olle Ingvarsson

Utredningssekreterare

olle.ingvarsson@malmö.se

Tjänsteskrivelse

Remiss angående Remiss från Justitiedepartementet - Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) ASN-2023-1242

Sammanfattning

Malmö stad har mottagit remiss avseende *Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga* (SOU 2022:67) från Justitiedepartementet. Arbetsmarknads- och socialnämnden har ombetts yttra sig.

Utredningen är ett delbetänkande från trygghetsberedningen vars arbete syftar till att identifiera viktiga kriminalpolitiska utmaningar samt att bedöma vilken förmåga som finns att möta dessa utmaningar. Utredningen fokuserar på två områden: barns och ungas involvering i gängkriminalitet respektive våld i barns och ungas nära relationer.

Utredningens förslag kopplat till våld i barn och ungas nära relationer avser dels insatser för att öka allmänhetens och yrkesverksammas kunskap och medvetenhet, dels insatser för att kartlägga vilka insatser som finns på området och hur effektiva de är.

Utredningens förslag kopplat till barn och ungas involvering i gängkriminalitet fokuserar på åtgärder för att stärka det statliga ansvaret och den nationella styrningen i syfte att öka kunskapen, utveckla effektiva förebyggande insatser och etablera strukturer för stöd till lokala aktörer.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att förslagen kommer att stärka kommunernas arbete kopplat till fokusområdena. Förslagen kan bidra till ökad tydlighet i den statliga styrningen och bidra med kunskap och stöd till kommunerna i utvecklingen av effektiva insatser och lokal samverkan.

För att nå önskade resultat framhåller förvaltningen vikten av att arbetet är långsiktigt, att det bygger vidare på pågående utvecklingsarbete, samt att det utformas i samverkan med kommunerna och lokala aktörer.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden godkänner yttrandet avseende *Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga* (SOU 2022:67).
2. Arbetsmarknads- och socialnämnden skickar yttrandet till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Följebrev - Remiss från Justitiedepartementet - Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)
- Delbetänkande av Trygghetsberedningen - Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)
- G-Tjänsteskrivelse - Remiss angående Remiss från Justitiedepartementet - Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga
- Förslag till yttrande - Remiss angående remiss från Justitiedepartementet - Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga

Beslutsplanering

ASN beredning 2023-03-08

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2023-03-16

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2023-03-30

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2023-04-26

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Malmö stad har mottagit remiss avseende *Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga* (SOU 2022:67) från Justitiedepartementet. Arbetsmarknads- och socialnämnden har ombetts yttra sig.

Vägar till ett tryggare samhälle är ett delbetänkande inom ramen för Trygghetsberedningen. Trygghetsberedningens uppdrag är att ta fram underlag kopplat till regeringens arbete för att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Arbetet syftar till att identifiera samhällets viktigaste kriminalpolitiska utmaningar, samt att bedöma vilken förmåga som finns hos berörda aktörer att möta dessa utmaningar. I detta delbetänkande ligger fokus på följande två områden som Trygghetsberedningen anser vara viktiga för att förebygga barns och ungas delaktighet i brott:

- Barns och ungas involvering i gängkriminalitet.
- Våld i barns och ungas nära relationer.

Utredningen ger en problembild av de båda fokusområdena och en analys av de berörda aktörernas förmågor att möta de utmaningar som identifierats. Fokus ligger på det förebyggande arbetet som bedrivs av socialtjänsten, skolan, elevhälsan, hälso- och sjukvården samt i viss mån förskolan och polisen. Analysen fokuserar på aktörernas förmåga att:

- Upptäcka barn och unga i riskzon,
- Initiera tidiga, träffsäkra och förtroendeskapande insatser,
- Samverka med andra berörda aktörer,
- Följa upp genomförda insatser och bidra till kunskapsutvecklingen.

Barn och *unga* avser i utredningen huvudsakligen barn under 15 år.

Utredningens bedömningar

En stor del av arbetet kopplat till barns och ungas involvering i gängkriminalitet och våld i barns och ungas nära relationer sker på lokal nivå och bedrivs av ett flertal aktörer. Utredningen bedömer att regeringen behöver förbättra förutsättningarna för aktörerna på lokal nivå genom en tydligare nationell styrning.

Utredningen ser behov av ökad kunskap om risk- och skyddsfaktorer, utvecklade rutiner för att tidigt fånga upp barn och unga som befinner sig i riskzon, samt kunskap om vilket stöd som kan ges. Staten behöver säkerställa att systemet med orosanmälningar till socialtjänsten fungerar som tänkt och att socialtjänsten ges förutsättningar att hantera de orosanmälningar som görs.

Utredningen bedömer att samhällets förmåga att nå ut till barn och familjer i riskzon behöver förbättras, bland annat genom att insatser sätts in i lägre åldrar och i ett tidigare skede. Utredningen ser behov av utvecklad samverkan mellan de centrala aktörerna bland annat förskola, skola, socialtjänst, hälso- och sjukvård, civilsamhälle och polismyndigheten. Det kräver tydliga strukturer, tillräckliga resurser samt utökade möjligheter att dela information mellan berörda aktörer.

Utredningen ser ett behov av ytterligare kunskap om brottslighetens omfattning, utveckling och karaktär. Fler utvärderingar av det pågående lokala brottsförebyggande arbetet anser utredningen kan bidra med viktig kunskap om vilka insatser som är effektiva. Vidare ser utredningen behov av ytterligare kunskap om vilka positiva samhällsekonomiska effekter det brottsförebyggande arbetet kan medföra.

Mot bakgrund av att flickors och unga kvinnors delaktighet i gängkriminalitet har ökat bedömer utredningen att ett jämställdhetsperspektiv bör integreras i det brottsförebyggande arbetet.

Utredningens förslag

Utredningen föreslår att en lämplig myndighet ska få i uppdrag att sprida kunskap om våld i barn och ungas nära relationer samt information om var stöd går att få. Ökad kunskap bland både allmänheten och bland barn och unga kan enligt utredningen bidra till att fler fall uppmärksammas och till att fler våldsutsatta och våldsutövare kan få stöd.

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ska ges i uppdrag att kartlägga vilka insatser som landets kommuner erbjuder barn och unga som upplevt våld i en nära relation. Kartläggningen föreslås undersöka i vilken utsträckning dessa insatser används samt hur effektiva de är. Den bör även se över vilka insatser som erbjuds unga våldsutövare. Vidare föreslås att Socialstyrelsen ska ta fram ett kunskapsunderlag i syfte att öka kunskapen för yrkesverksamma som möter utsatta barn och unga.

Utredningen föreslår att staten ska ta ett större ansvar för att intensifiera och effektivisera insatserna för att förebygga att barn och unga involveras i kriminella gäng. Särskilt fokus bör ligga på de områden som Polismyndigheten identifierat som särskilt utsatta. Enligt förslaget ska regeringen identifiera vilka åtgärder som ska prioriteras samt säkerställa att dessa vidtas. Utredningen bedömer att följande insatsområden bör prioriteras:

- Stöd till föräldrar
- Förskola
- Fullgjord skolgång

- Meningsfull fritid
- Maskulinitetsnormer
- Förmåga att tidigt identifiera barn och unga i riskzonen samt att vidta effektiva åtgärder för att förhindra en negativ utveckling
- Strukturer för samverkan kring barn och unga i riskzonen
- Stöd till brottsoffer.

Utredningen betonar att arbetet bör ske genom tydlig statlig styrning och ett samordnat och strukturerat stöd till lokala myndigheter. Arbetet bör vara långsiktigt, ges tillräckliga resurser och följas upp kontinuerligt.

För att stödja kommunernas arbete för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet föreslår utredningen att en särskild organisation inrättas i form av en kommitté. Den bör ha en stödjande funktion och säkerställa att de berörda kommunerna ges stöd och förutsättningar att genomföra prioriterade åtgärder. Kommittén föreslås arbeta nära beslutsfattare på nationell och lokal nivå och samverka med berörda kommuner, myndigheter och andra relevanta aktörer. I dialog med kommunerna ska kommittén kunna ge förslag på nya åtgärder. Kommitténs arbete ska skapa en bred politisk förankring genom dialog med representanter från riksdagspartierna.

Utredningen föreslår att regeringen utreder ett system för lokala överenskommelser mellan stat och kommuner. Överenskommelserna ska tydliggöra kommunernas respektive statens ansvar och åtaganden. Regeringen föreslås även utreda hur en struktur för statligt ekonomiskt stöd till kommunerna kopplat till åtagandena kan etableras.

Förvaltningens övervägande

Förslag gällande våld i barns och ungas nära relationer

Kunskapshöjande insats kring gällande våld i barns och ungas nära relationer

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen välkomnar förslaget att en lämplig myndighet ska få i uppdrag att sprida kunskap och information om våld i barns och ungas nära relationer. Förvaltningen anser att ökad kunskap är nödvändigt för att upptäcka utsatthet och riskbeteenden. Det är enligt förvaltningen avgörande för att barn och unga som drabbas av eller utövar våld i nära relationer ska få det stöd och den hjälp de är i behov av.

Förvaltningen framhåller att en kunskapshöjande insats även bör rikta sig till föräldrar. Det är centralt då ökad kunskap och medvetenhet bidrar till att ge föräldrar bättre förutsättningar att uppmärksamma problem och riskbeteenden bland barn och unga. Förvaltningen bedömer att det kan bidra till att fler barn och unga med behov får tillgång till stöd och insatser.

Vidare bedömer förvaltningen att arbetet med våld i barn och ungas nära relationer och frågan om barns och ungas involvering i gängkriminalitet bör hanteras gemensamt i det fortsatta utrednings- och kartläggningsarbetet. Det är inte sällan samma personer som begår båda brotten. Att identifiera samband mellan de båda brotten kan bidra till bättre kunskap och effektivare stöd och insatser.

Kartläggning av insatser för barn och unga som upplevt våld i en nära relation

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ser positivt på utredningens förslag att Socialstyrelsen ska ges i uppdrag att kartlägga vilka insatser som landets kommuner erbjuder barn och unga som

upplevt våld i en nära relation. Förvaltningen ser ett värde i att kartläggningen kan bidra med ökad kunskap om de insatser som erbjuds och hur effektiva de är. Det kan bidra med underlag och vägledning och i kommunernas utveckling av insatser målgruppen. Förvaltningen välkomnar att kartläggningen även ska se över vilka insatser som erbjuds unga våldsutövare.

Förvaltningen ser positivt på förslaget att Socialstyrelsen ska ta fram ett kunskapsunderlag i syfte att öka kunskapen för främst yrkesverksamma som möter barn och unga som utsatts för våld i nära relation.

Förvaltningen delar utredningens bild av att barn som har bevittnat våld i familjen löper en förhöjd risk att senare både utöva och utsättas för våld i nära relation. Ett större fokus bör enligt förvaltningen riktas mot denna målgrupp och kommunerna bör ges stöd och vägledning i att utveckla effektiva insatser på området.

Förslag gällande barns och ungas involvering i gängkriminalitet

Ökad nationell styrning och stärkt statligt ansvarstagande

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen delar utredningens slutsats att det behövs ökad nationell styrning och stärkt statligt ansvarstagande i arbetet med att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Förslaget att staten ska ta fram ett antal prioriterade åtgärder och säkerställa att dessa vidtas kan enligt förvaltningen ge kommunerna en tydligare riktning och stöd i det förebyggande arbetet.

På en övergripande nivå delar förvaltningen utredningens bedömning om vilka insatsområden som bör prioriteras, och konstaterar att dessa är prioriterade i stadens förebyggande arbete. För förvaltningen är det prioriterat att förslaget bidrar till ökad kunskap om vilka insatser som är effektiva utifrån ett samlat nationellt kunskapsunderlag.

Förvaltningen delar utredningens bild av att orosanmälningar till socialtjänsten är ett viktigt verktyg för att fånga upp barn och unga i behov av stöd. Förvaltningen framhåller samtidigt att insatser för att fånga upp barn och unga i ett ännu tidigare skede bör ges särskild prioritet, fokus och resurser.

Förvaltningen delar även utredningens bedömning att begränsningarna av socialtjänstens möjligheter att spara orosanmälningar som inte har lett till utredning bör ses över. Det kan förbättra socialtjänstens förutsättningar att fånga upp barn och unga i riskzon i ett tidigare skede. Eventuella förändringar kopplade till sekretessen bör vägas mot intresset av att stärka tilliten till socialtjänsten.

Vidare anser förvaltningen att regeringen bör definiera begreppet *förebyggande*. Det bör enligt förvaltningen tydligare prioritera verksamheter och insatser utan behovsprövning som syftar till att skapa tillit och möjliggöra stöd i ett tidigt skede. Insatser utan behovsprövning såsom föräldrastöd och öppen förskola genom familjecentralerna är centrala i det arbetet.

Förvaltningen delar utredningens bedömning om behovet av att arbeta med tidiga, riktade insatser mot destruktiva maskulinitetsnormer. Förvaltningen bedömer att fokus bör breddas för att även inkludera femininitetsnormer. Bättre kunskap om femininitetsnormer och deras påverkan på barn och unga behövs för att utveckla det förebyggande arbetet både avseende barn och ungas involvering i gängkriminalitet och våld i barn och ungas nära relationer.

Kommitté i syfte att stödja kommunernas förebyggande arbete

Arbetsmarknads och socialförvaltningen ser positivt på utredningens förslag att inrätta en särskild organisation i form av en kommitté i syfte att stödja kommunernas arbete med att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Förvaltningen bedömer att förslagen möter behoven av ökat statligt stöd i att utveckla det lokala förebyggande arbetet, ökad kunskap baserad på forskning och utvärderingar och stöd i att utvärdera lokala insatser.

För att förslaget ska få effekt framhåller förvaltningen att stödet till kommunerna har ett långsiktigt fokus och sträcker sig hela vägen från spridning och initiering av modeller och insatser till genomförande och utvärdering. Vidare är det centralt att kommitténs arbete utgår från ett nära samarbete med berörda kommuner och utgår från respektive kommuns lokala förutsättningar, behov och pågående arbete.

Förvaltningen bedömer att viktiga lärdomar finns att dra av det pågående arbetet med *tidiga samordnade insatser* (TSI) och de utvärderingar som gjort av det. För att öka forskningen på området utifrån pågående insatser ser förvaltningen ett behov av stöd för att utveckla samverkan med landets lärosäten.

Utreda lokala överenskommelser och system för ekonomiskt stöd till kommunerna

Förvaltningen ser svårigheter i att bedöma förslaget om nya former för lokala överenskommelser mellan stat och kommuner innan frågan utretts vidare. På ett övergripande plan ser förvaltningen ett behov av att utredningens förslag bör följas av ett system för ekonomiskt stöd till kommunernas arbete med och utveckling av effektiva insatser. Hur ett sådant system kan utformas bör utredas vidare.

Ekonomiska konsekvenser

Förvaltningens bedömning är att utredningens förslag inte kommer medföra ytterligare kostnader för nämnden. De kostnader som förslagen beräknas medföra bedöms i första hand belasta staten.

På lång sikt bedömer förvaltningen att utvecklade metoder och effektivare insatser för att förebygga och motverka barns och ungas involvering i gängkriminalitet och våld i barns och ungas nära relationer kommer att leda till samhällsekonomiska vinster.

Jämställdhetsperspektivet

Forskningen visar att det är vanligare att flickor utsätts för våld i en nära relation än pojkar. Det gäller både fysiskt och psykiskt våld samt utsatthet för hedersnormer. Förvaltningen bedömer därför att förslagen om ökad kunskap och förbättrat stöd för barn och unga som utsätts för våld i nära relation kan bidra till ökad jämställdhet.

Kopplat till förslagen för att förebygga barns och ungas involvering i gängkriminalitet bedömer förvaltningen att jämställdheten kan stärkas genom att ett jämställdhetsperspektiv integreras i det brottsförebyggande arbetet.

Barnrättsperspektivet

Arbetet med att bekämpa och förebygga våld och brottslighet är angeläget för hela samhället, men särskilt viktigt för de barn och unga som växer upp i särskilt utsatta områden. Förvaltningens övergripande bedömning är att utredningens förslag kan bidra till att öka

tryggheten och ge fler barn och unga med behov tillgång till stöd och insatser.

Ansvariga

Jonas Magnusson Enhetschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef